

УДК 619:616.98:578. 824.11:616–036.22

ЗНАЧЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ТВАРИН У ПІДТРИМАННІ СТАЦІОНАРНО-НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ ОСЕРЕДКІВ СКАЗУ НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

М. О. Голік, пошукач, *В. В. Недосеков*, д. вет. н., *І. М. Полупан*, к. вет. н.
vetmedic@ukr.net

Інститут ветеринарної медицини НААН, м. Київ

Сказ — особливо небезпечне захворювання всіх теплокровних тварин і людини. За даними ВООЗ, ця хвороба входить у першу п'ятірку хвороб, спільних для людей і тварин, що наносять найбільший соціально-економічний збиток. В Україні проблема сказу завжди була актуальною. На початку ХХІ століття епізоотична ситуація зі сказу залишається вкрай напруженою із перманентним коливанням превалентності й періодичними значними спалахами захворюваності.

Метою досліджень було визначити роль різних видів тварин в поширенні сказу на території Чернігівської області.

Використовували матеріали ветеринарної звітності Чернігівської області з 2004 по 2015 рр. Визначення стаціонарно-неблагополучних пунктів проводили за допомогою комп'ютерної програми *ArcGIS 10.0* з використанням координат довготи і широти кожного випадку сказу протягом 2011–2015 рр.

Проведеним аналізом встановлено існування стаціонарно-неблагополучних пунктів зі сказу тварин в Чернігівській області, основна частина яких була розташована у західній частині області. Кластерний просторово-часовий аналіз епізоотичної ситуації зі сказу за 2011–2015 рр. виявив 17 зон, в яких статистично вірогідно встановлено періодичність спорадичних спалахів серед тварин.

Аналіз структури захворюваності тварин на сказ протягом 2004–2015 рр. продемонстрував, що характерною особливістю епізоотичної ситуації зі сказу у всіх районах Чернігівської області є значна кількість випадків захворюваності червоної лисиці — 34,2 %. Особливість екології лисиць, тобто синантропізація, постійні контакти з безпритульними собаками і котами, неконтрольоване розмноження через відсутність належної системи обліку і регулювання чисельності, масовість цього виду хижаків і наявність резервуару рабічної інфекції, тривале носійство вірусу в інкубаційному періоді (від 12 до 181 дня), раневий механізм передачі інфекції є передумовами для виникнення сказу і формування стійких вогнищ інфекцій у Чернігівській області.

Окрім лисиць, в структурі захворюваності тварин на сказ провідне місце займають коти (28,0 %), собаки (13,4 %) і ВРХ (13,6 %). Головною причиною захворювання на сказ котів є процес наближення місць мешкання лисиць до населених пунктів і їх контакти з котами у зв'язку зі спільною кормовою базою — мишовидними гризунами. Встановлено, що збільшення захворюваності котів відповідає підйому епізоотії сказу серед лисиць.

Окрім цього, ще однією причиною виникнення захворювання у домашніх м'ясоїдних тварин є ослаблення контролю за виконанням правил утримання собак і котів, безвідповідальність власників домашніх тварин, особливо у приміських зонах, на дачних територіях, садовогородніх ділянках, на околицях великих міст, що призводить до незначного відсотку вакцинації тварин проти сказу. Аналіз показав, що у 87,1 % хворі тварини мали господаря, однак не отримували профілактичної антирабічної вакцинації.

Вивчено роль різних видів тварин у збереженні й поширенні збудника сказу на території Чернігівської області. Встановлено, що основним носієм і джерелом збудника сказу є червона лисиця, однак епізоотія має природно-антропоургічний прояв через значну кількість захворювання на сказ серед котів (28,0 %), собак (13,4 %) і ВРХ (13,6 %).